

فهرست

- | | |
|---|---|
| <p>۶۱..... اتود (سل مازور)</p> <p>۶۲..... پیش درآمد ماهور</p> <p>۶۳..... نوید بهار</p> <p>۶۴..... آریژ دولانچنگ</p> <p>۶۵..... چنگ و دولانچنگ</p> <p>۶۶..... آهنگ آذری، تصنیف قدیمی ماهور</p> <p>۷۰..... اتود (ر مازور)</p> <p>۷۱..... سیاه نقطه دار</p> <p>۷۳..... چنگ نقطه دار</p> <p>۷۴..... آهنگ سحر</p> <p>۷۶..... مقدمه صورتگر نقاش چین</p> <p>۷۷..... ضد ضرب</p> <p>۷۸..... یکشنبه‌ها هرگز، آهنگ کردی</p> <p>۷۹..... سنکپ</p> <p>۸۰..... بارون بارونه</p> <p>۸۱..... علائم عرضی</p> <p>۸۲..... اتود (لا مازور)</p> <p>۸۳..... پوزیسیون سوم</p> <p>۸۷..... تریوله</p> <p>۸۸..... رقص جادوگران (یاگانینی)</p> <p>۸۹..... ریتم‌های ترکیبی</p> <p>۹۲..... چهارمضراب ساده ماهور (۱ و ۲)</p> <p>۹۳..... دایه دایه (ترانه لری)</p> <p>۹۴..... والس درویش خان</p> <p>۹۵..... دوبل کورد</p> <p>۹۶..... سه آهنگ برای تمرین دوبل کورد</p> <p>۹۷..... دو آهنگ برای تمرین دوبل کورد</p> <p>۹۸..... پی زی کاتو</p> | <p>۲۲..... انگشت گذاری سیم چهارم (نتهای بکار)</p> <p>۲۴..... انگشت گذاری سیم سوم (نتهای بکار)</p> <p>۲۶..... انگشت گذاری سیم دوم (نتهای بکار)</p> <p>۲۸..... انگشت گذاری سیم اول (نتهای بکار)</p> <p>۳۰..... گام «دو» بزرگ (دو مازور)</p> <p>۳۲..... خط اتحاد</p> <p>۳۳..... ولت</p> <p>۳۴..... انگشت گذاری سیم چهارم (نتهای دیز دار)</p> <p>۳۶..... انگشت گذاری سیم سوم (نتهای دیز دار)</p> <p>۳۸..... انگشت گذاری سیم دوم (نتهای دیز دار)</p> <p>۴۰..... انگشت گذاری سیم اول (نتهای دیز دار)</p> <p>۴۲..... گام «سل» بزرگ (سل مازور)</p> <p>۴۳..... مرغ سحر</p> <p>۴۴..... گوشه چهار پاره - گوشه کرشمه (ماهور)</p> <p>۴۵..... گام «ر» بزرگ (ر مازور)</p> <p>۴۶..... پیش درآمد ماهور - اشکها و لبخندها</p> <p>۴۷..... گوشه خسروانی - گوشه نصیرخانی (ماهور)</p> <p>۴۸..... گام «لا» ی بزرگ (لا مازور)</p> <p>۵۰..... پاپو سلیمانی، مصطفی، والس مهوان</p> <p>۵۱..... خط اتصال - والس مهگل</p> <p>۵۲..... چنگ</p> <p>۵۳..... ملک ایران، والس، سرود سپیده</p> <p>۵۵..... آندانتینو، الگرتو</p> <p>۵۶..... زمان‌های بسیار قدیم - قطعه سل مازور</p> <p>۵۷..... آرشه پرانی</p> <p>۵۸..... می زده</p> <p>۵۹..... اتود (سل مازور)</p> <p>۶۰..... دولانچنگ</p> |
|---|---|

پیشگفتار

تکنیک های نوازندگی ویولن در سراسر جهان روز بروز در حال گسترش و تکامل می باشد و روش های آموزش این ساز که به حق، سلطان سازهای جهان موسیقی و از زیباترین، خوش آهنگ ترین و ملکوتی ترین سازهای ساخته شده به دست بشر است بصورت چشمگیری تغییر و تحول یافته و با سرعت به سوی بهتر شدن، نو شدن و امروزی شدن پیش می رود. تکنیک های آرشه کشی روز بروز بهتر می شود. اتودها و تمرینات جدیدتر و مفیدتری خلق می شود و تجربیات گرانبهای استادان و معلمان ارجمند این ساز هر سال به صورت کتابهای جدید آموزشی در اختیار هنرجویان علاقمند به فراگیری ویولن قرار می گیرد.

پر واضح است که شیوه ها و متدهای ویولن نوازی نسبت به دهه ها و قرن های گذشته تغییرات فراوانی یافته و نیز همچنان در حال تغییر است. با ظهور نواخ و نوازندگان و استادان جدید ویولن در عالم موسیقی، اندیشه ها و خردهای نوین و بالطبع سلیقه ها و روش های جدیدی در آموزش این ساز و پرورش نوازندگان جدید مطرح می گردد که در عصر خود بسیار زیبا و پسندیده و مقبول واقع می گردد ولی برای نسل های جدیدی که در آینده ای دور و نزدیک به تدریس و یا فراگیری این ساز روی می آورند شاید مقبول نیفتد و صد البته برای آنان به جهت قبول آن، وظیفه ای ایجاب نمی نماید. چه، آنان خود روش های جدید تدریس و فراگیری و نواختن آن را با توجه به نوع موسیقی زمان خود ابداع خواهند نمود.

استاد بزرگ زنده یاد روح اله خالقی که حق بزرگی بر گردن موسیقی علمی معاصر ایران و نوازندگان ویولن و تار و سه تار دارد در دوره ای، کمر به همت آموزش علمی موسیقی (بخصوص ویولن و تار) و تدوین کتابهای آموزشی و تاریخ و تئوری موسیقی بست که موسیقی ایران و تدریس آن در ابتدای تحولات و نو شدن و تطبیق با شرایط روز خود بود. دوره های چهار جلدی آموزش ویولن و نیز کتابهای آموزشی تار و سه تار ایشان به جهت تدریس در هنرستان و همچنین آموزشگاهها و کلاس های آزاد موسیقی از شاهکارها و یادگارهای ماندگار این استاد بزرگ موسیقی است که در عصر خود نیز راهگشایی مقبول در جهت تدریس موسیقی و جوابگوی سلیق هنرمندان و هنر دوستان عصر خود بود. حال آنکه امروز ۵۰ سال از آن می گذرد. موسیقی ایران در همه زمینه ها شامل تحولات و تغییرات چشمگیری شده و آثار و قطعات و فرم های نوینی خلق شده است که دارای محتوا و مفاهیمی متفاوت با آنچه در گذشته بود، می باشد و این نیز می طلبد که نسل جوان امروز را که دارای انرژی، شور و نشاط و همچنین سلیقه ای متفاوت با گذشتگان است (و خود را با فرم های قدیمی و همچنین آثار موسیقی گذشتگان همچون، پیش درآمدها، چهار مضراب ها و رنگ هایی که هرگز نشنیده است غریبه می بیند) را از طریق بهتر و مطابق با سلیق امروزی این نسل و از طریق ملودی ها و قطعات جدیدتر با موسیقی ایران آشنا و سپس رفته رفته آنان را به سوی گنجینه های موسیقی قدیم ایران رهنمون ساخت.

احساس نیاز به متدها و کتابهای جدید آموزش ویولن، با توجه به خلق و خو و سلیقه موسیقایی نسل جوان امروز، آنطور که موجب جذب و پایداری آنان در دنیای موسیقی گردد بنده را بر آن داشت تا با تکیه بر تجربیات بیست ساله تدریس موسیقی ایرانی، و آنچه که هنرجویان کلاس های موسیقی را به موسیقی و هنر نواختن ویولن، این ساز رام شدنی (که متأسفانه برخی از اهالی موسیقی، از آن غول وحشتناکی ساخته و آن را دست نیافتنی جلوه داده اند) مشتاق و علاقمند نموده و می نماید کتابهای آموزشی جدیدی تحت عنوان دوره های آموزش ویولن تدوین و تألیف نمایم. در دوره اول که شامل کتاب اول و دوم می باشد سعی شده است تا با استفاده از ملودیها و ترانه های ساده و مشهور ایرانی و خارجی ضمن ایجاد رغبت و تمایل نسبت به فراگیری ویولن در هنرجویان، امکانات آشنایی آنان با موسیقی قدیم و جدید ایران و همچنین برخی از ملودیهای غیر ایرانی و نیز تئوری موسیقی و بیوگرافی برخی هنرمندان و استادان بزرگ موسیقی و نوازندگان نامدار ویولن ایرانی فراهم آید. در دوره های دوم به بعد سعی شده است تا با روشی آسان و جدید و با استفاده از تصنیفها و قطعات مشهور موسیقی سنتی و ملی، دستگاهها و ردیفهای موسیقی ایران به نحوی آموزش داده شود که ضمن ایجاد رغبت و تمایل در آنان، به موسیقی سنتی و ملی سرزمین خود علاقمند شده و به آن بیالند.

از مدرسین محترم انتظار می رود با بذل توجه و مراقبت خاص خود از هنرجو در هنگام آموزش، موجبات رشد و اعتلای هر چه بیشتر آنان و ظهور هنرمندان بزرگ را فراهم آورند.

در پایان لازم می دانم از هنرمند محترم جناب آقای مجید وطنیان مسئول محترم نشر نای و نی که ضمن قبول زحمت نت نگاری این کتاب، بنده را با برخی از راهنمایی های بجا، در تدوین هر چه بهتر این اثر یاری فرمودند تشکر و سپاسگزاری نمایم.

عباس دهقانیان

بنیانگذار و مدیر مسئول انجمن های فرهنگی هنری

و استاد موسیقی و خوشنویسی مرکز آموزش هنر شهرستان نطنز

تاریخچه پیدایش ویولن

در قرن پانزدهم و اوایل قرن شانزدهم میلادی سازهای متعددی در اقصی نقاط اروپا وجود داشت که ابتدای نام آنها با ویول (Viol) شروع می‌شد. اجداد سازهای زهی بسیار فراوان و متعددی بودند. یکی از سازهای زهی که نسبت نزدیکی با ویولن دارد در آلمان به نام لیر (Lire) و در فرانسه به نام ویل (Viele) نامیده می‌شده است. این ساز که منشاء شرقی دارد در قرون وسطا توسط مسلمانان اسپانیایی و بیزانسی (که آن هم احتمالاً منشاء ایرانی داشته است) به اروپا راه یافت. این ساز از خانواده فیدلها (Fiddle) بود. فیدل خانواده‌ای از سازهای زهی (سیمی) بودند که برخی از آنها زهی مضرابی و توسط مضراب یا انگشت، و برخی زهی - آرشه ای و توسط کمان و آرشه نواخته می‌شدند که از بین آنها می‌توان به لوت (Lute) (ساز شبیه به عود ایرانی) و ربک (Rebec)، (رُبَاب ایرانی) و ویول (Viol) را برشمرد. در ایران قدیم سازی زهی و آرشه‌ای بنام رُبَاب وجود داشته که جعبه آن کروی و یا مربع یا مستطیل شکل بوده و روی آن با پوست آهو پوشیده می‌شده است. این ساز دارای یک یا دو سیم بوده و صدایی تو دماغی داشته‌است. در شعر شاعران ایران از این ساز بسیار نام برده شده است.

فیدل سازی بوده که جعبه صدای آن (محفظه رزونانس) به شکل مربع و مستطیل بوده و گاهی زیر چانه قرار می‌گرفته و با آرشه نیز نواخته می‌شده است.

این ساز که در فرانسه به نام (Viele Archet) (ویل آرشه‌ای) معروف بوده قطعاً از اجداد ویولن امروزی بشمار می‌آید. زیرا بعدها بر اساس این ساز (فیدل Fiddle) و یا ویل (Viele) در دوره رنسانس، سازی «زهی آرشه‌ای» به نام (Viol) ساخته شده که با فیدلها و ویل‌های قبلی از نظر ظاهری تفاوت بسیاری داشت. در اوایل قرن ۱۵، ویول (Viol) به سرعت از اسپانیا به سایر نقاط اروپا گسترش یافت و به ایتالیا وارد شد. ورود ویول به ایتالیا موجب پیدایش نقطه عطفی در تاریخ موسیقی دنیا شد. در همین عصر بود که نابغه‌ای

تاریخچه ورود ویولن به ایران

هسته اصلی هنرستان عالی موسیقی (کنسرواتوار ایران) توسط دو کارشناس فرانسوی موسیک نظام بنام‌های موسیو «بوسکه» و موسیو «رویون» بنا نهاده شد و بعدها توسط حسنعلی خان گروسی (امیر نظام) که وزیر مختار ایران در پاریس بود و شخصی بنام «الفرد ژان باتیست لومر» مشهور به «موسیو لومر» که به جهت اداره موسیک نظام ایران به استخدام دولت وقت ایران درآمد به تکامل رسید. وی در سال ۱۲۴۹ خورشیدی شعبه موسیک نظام را زیر نظر مدرسه مشهور دارالفنون تأسیس کرد که بعدها به نام «مدرسه موسیک نظام» شهرت یافت. وی علاوه بر سمت مدیریت این مدرسه، کلیه سازهای بادی، پیانو، سلفژ، هارمونی و ارکستراسیون نظامی را شخصاً تدریس می‌کرد. در این کار نیز یک نابغه ایرانی اهل نطنز به نام میرزا علی اکبر خان نطنزی (نقاش باشی) ملقب به مزین الدوله^۱ با وی همکاری می‌نمود. موسیو لومر سالها بعد هنرمندی فرانسوی به نام «موسیو دوال» را که نوازنده چیره دست ویولن و رهبر ارکستر بود به ایران آورد. وی اولین استاد و هنرمندی است که نواختن ویولن را در ایران پایه گذاشت و نوازندگان بزرگی چون میرزا تقی خان (اعلم السلطان) را پرورش داد.

پس از فوت موسیو لومر در سال ۱۲۸۸، «سالار معزز» ارکستر سازهای زهی را سر و سامانی داد و پس از آن در سال ۱۲۹۳ با پیشنهاد وی و تصویب وزارت معارف، در مدرسه دارالفنون شعبه موسیک نظام تحت عنوان کلاس موسیک تأسیس شد که علاوه بر موسیقی نظامی، سایر سازهای غربی به علاقمندان غیرنظامی نیز تعلیم داده می‌شد که یکی از آنها ویولن و ویولنسل بود که تدریس آن به عهده شخصی به نام نصرالسلطان که در نواختن پیانو نیز مهارت فوق العاده‌ای داشت، بود.

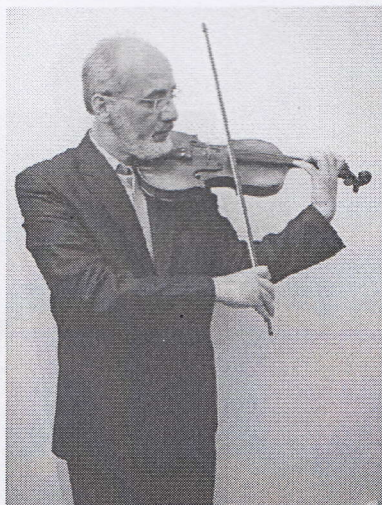
سالها بعد کلنل علیتنقی وزیرری که در نواختن تار و مقداری ویولن و تئوری موسیقی به مهارت‌هایی رسیده بود برای تکمیل هنر موسیقی خود مدت ۵ سال به فرانسه و آلمان رفت و پس از فراگیری نت، هارمونی و اصول علمی موسیقی و مهارت در نواختن ویولن به ایران بازگشت و کمر به خدمت موسیقی این سرزمین بست.

^۱ - میرزا علی اکبر خان نطنزی (مزین الدوله) اولین کسی است که به پیشنهاد ناصرالدین شاه به فرانسه رفت و سالها در آنجا به فراگیری زبان فرانسه، پیانو و موسیقی علمی اروپا و بخصوص نقاشی رنگ روغن پرداخت. پس از بازگشت به ایران، اولین دیکشنری فرانسه به فارسی و فارسی به فرانسه را تدوین کرد. وی اولین کلاس‌های نقاشی رنگ روغن در ایران را دایر نمود و شاگردان فراوان و مشهوری از جمله کمال‌الملک را تربیت نمود. وی به زبان بین‌المللی موسیقی (نت) و موسیقی علمی آشنا بود. اولین کسی است که پیانو را به ایران وارد نمود و به تدریس آن پرداخت.

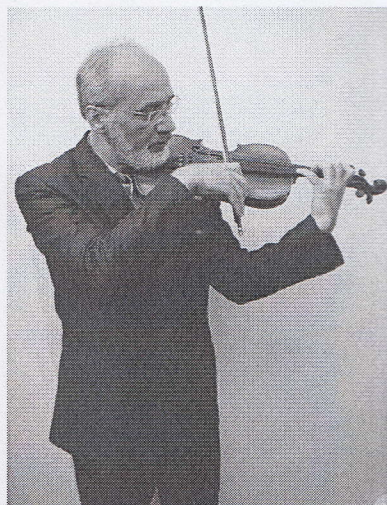
فیگورهای مختلف آرشه گذاری روی سیم‌های ویولون



فیگور (۱) نوک آرشه



فیگور (۲) وسط آرشه



فیگور (۳) انتهای آرشه



فیگور (۴) انحراف آرشه به طرف داخل بدن
حالت غلط



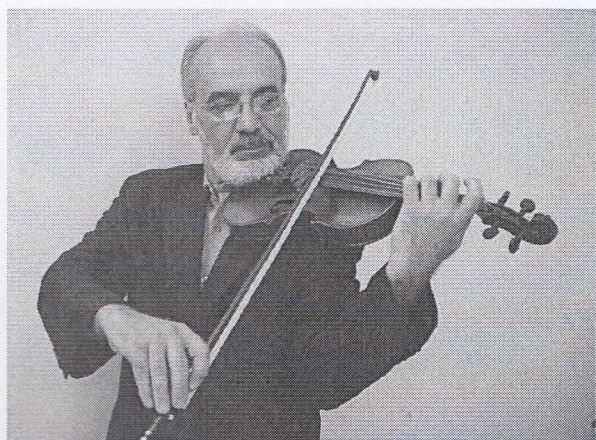
فیگور (۵) انحراف آرشه به طرف خارج بدن
حالت غلط



فیگور (۶) حالت صحیح



فیگور (۷) از پهلو



فیگور (۸) از مقابل

گام‌های ماژور (بزرگ) دیزدار

گام «سل» بزرگ (سل ماژور)

اجرای پی‌درپی از نت «سل» تا «سل» بعدی یا قبلی (هشت نت) در حالتی که نت «فا»، دیز باشد، تشکیل گام «سل بزرگ» (سل ماژور) را می‌دهد. این گام اساس تشکیل دستگاه ماهر ایرانی (ماهور سل) می‌باشد. در اجرای این گام انگشت‌های نت «سی» و «دو» و همچنین «فادیز» و «سل» به یکدیگر می‌چسبند.

92

دانگ اول دانگ دوم

سیم سوم سیم چهارم

گام «سل» بزرگ در دو حالت بالارونده و پایین‌رونده

93

اکتاو اول بالارونده اکتاو اول پائین‌رونده

اجرای گام «سل» بزرگ در دو اکتاو در دو حالت بالارونده و پائین‌رونده

94

اکتاو اول اکتاو دوم

اجرای گام «سل» بزرگ در دو اکتاو با فاصله سوم

95

دهقانیان

چنگ نقطه‌دار

چند تمرین برای اجرای چنگ نقطه‌دار

تمرین برای چنگ نقطه‌دار در گام «دو» ی بزرگ (دو ماژور)

173

Musical score for exercise 173 in D major, 4/4 time. It consists of three staves. The first staff has five measures with a 'V' above each. The second and third staves contain the main melodic and accompaniment lines.

تمرین برای چنگ نقطه‌دار در گام «سل» بزرگ (سل ماژور)

174

Musical score for exercise 174 in G major, 4/4 time. It consists of two staves. The first staff has four measures with a 'V' above each. The second staff contains the main melodic and accompaniment lines.

تمرین برای چنگ نقطه‌دار در گام «ر» ی بزرگ (ر ماژور)

175

Musical score for exercise 175 in D major, 4/4 time. It consists of three staves. The first staff has two measures with a '0' above each. The second and third staves contain the main melodic and accompaniment lines, with '4' and '0' markings above some notes.